

is segítik a boldogulását? Ehhez kis papírokat kapnak a gyerekek és lerajzolják a kitalált tárgyakat. Az egyéni munka végeztével, egyesével elhelyezik a szoba alaprajzán a tárgyakat (egy helyre több dolog is kerülhet), miközben azt is elmondják, hogy mit adnának Petinek.

Játék a „koronával”, gondolatkövetés

Ez alkalomra érdemes egy erősen stilizált, koronaszerű tárgyat magunkkal hozni. Akár az ismert karton-korona is lehet, de formájában inkább emlékeztessen Peti vaskarikájára, mint egy valódira! Emlékezzünk vissza, mi lett a korona sorsa a közös mese-befejezésünkben! Mire használja tulajdonosa (amennyiben egy emberhez került)? Miért van rá szüksége? Mit jelent neki? És mit jelent azoknak, akik látják? Ezzel kapcsolatos gondolatainkat fogalmazzuk meg egyes szám első személyben úgy, hogy akinek ötlete van, az kézbe vehesse a koronát, és úgy mondja el a többieknek. Segíthet ebben a kötött mondatkezdés, pl.: „Ha én viselném ezt a koronát...” „Mióta ezt a koronát viselem...”; „Ha a korona a fejemen van...”; vagy: „Aki ezt a koronát hordja, annak az a feladata, hogy...”

Találjunk ki helyzeteket, amelyekben különösen jól jön majd a korona viselőjének, hogy nemcsak viseli, de használni is tudja a koronát ill. a vele járó hatalmat! Dramatikus formák alkalmazása terén járatos osztályokban ezekre egész- vagy kiscsoportos improvizációkat is készíthetünk.

Naplórészlet

Idézzük fel azt a pillanatot, amikor Anya azt mondta Lacinak, hogy ne mondják el Petinek, mi áll a telefonüzenetben! Beszélgessünk róla, miért nem akarja Anya, hogy Peti is megtudja azt, valamint, hogy milyen témák gyerekkel való megbeszélését szokták még elkerülni ebben a családban! Kisebb csoportokban írjunk naplórészletet, amiben egy ilyen elhallgatott témáról elmélkedik Peti!

Kérjük, hogy e munka eredményét (ill. a naplórészletek másolatát) szíveskedjen elküldeni a Kerekasztal társulatának!

Meseírás

Peti szerepében írjunk meserészletet, melyben az életének egy-egy feszült eseményét, konfliktusát írja át – az előadáshoz hasonlóan – mesévé! (Ez nem könnyű feladat, fejlett analógiás gondolkodást kíván, de ha addig kísérjük a gyerekeket a kitalálásban, míg már csak a fogalmazás marad hátra, megoldható ebben az életkorban.)

Kiscsoportos improvizáció

Találjuk ki, mi történhetett a Peti életéből felidézett napon az iskolában! Ha nem is történt semmi különös, Anya mégis azt hiszi, hogy Peti viselkedésének háttérében az iskolai események állnak. Mit gondol Anya, mi rossz történhetett az iskolában, aminek nincs nyoma az ellenőrzőben? Itt nézőpontváltás is elképzelhető: tehát nem mint Peti gondolkodunk ezen, hanem elsősorban úgy, ahogyan egy anya látja a gyermekét ilyen helyzetekben. Készítsünk kiscsoportos improvizációkat egy-egy eseményről! A jeleneket mutassuk be egymásnak!

Rituálé, saját titokdoboz készítése

Készítsük el saját titokdobozunkat! Erre a célra megfelelő egy cipős- vagy más, a Petiéhez hasonló doboz. Rakjuk bele azokat a dolgokat, amelyek a mi számunkra fontosak! Ezek lehetnek tárgyi és szellemi kincseink is. Azokat az eseményeket is lejegyezhetjük és iderejthetjük, amelyek az osztály életében fontosak. Még izgalmasabb, ha a közös titkainkat is tudjuk itt őrizni. Egyezzünk meg a doboz használatának szabályaiban: mikor vesszük elő, legyen ott mindenki stb.! Érdemes időről időre elővenni a dobozt akkor is, ha épp nincs mit beletennünk, de szeretnénk visszanézni az eddigi tartalmát!

Rajzolás

A gyerekek rajzolják vagy fessék le azt a pillanatot, melyre a legerősebben emlékeznek, ha visszagondolnak a történetre!

Párhuzamos dolgozatok

„Ha keresed, megtalálod”

– **személyiségkeresés a Fivérekben** –

„A tanár néni azt mondta, hogy ez egy olyan színház lesz, hogy bele lehet szólni” – így fogalmaz egy fiú, miközben osztálytársaival arra vár, hogy elkezdődjen a Kerekasztal társulatának előadása, a Fivérek.

A gyerekek leülnek a játéktér köré helyezett székekre, a darab kezdete előtt a színész-drámatanárok megkérik

őket, hogy figyeljék meg a díszletet. Ki lakhat a szobában? Fiú vagy lány? Hány éves lehet? A gyerekek minden részletet megfigyelnek – az ágyneműtől kezdve a sarokban lévő cipő színéig –, végül mindenki egyet ért abban, hogy egy korukbeli fiúé lehet a szoba.

Elsötétül a terem, a fények jelzik, hogy elkezdődik a történet. A főszereplő, a 11 éves Péter néma jelenetét látjuk, amint a szobájában tesz-vesz, a kincses dobozá-

ban őrzött tárgyakat nézegeti. A kíváncsi gyerekek nyugtogatják a nyakukat, ágaskodnak székükön, hogy minél többet lássanak a doboz tartalmából. A háttérből szinte észrevétlenül olvadnak ki a rejtélyes alakok, a feszültséget túlvilági zörejek fokozzák. Tudjuk, a veszélyt látva hányszor kiáltanánk az óvatlan főszereplőnek: Vigyázz, mögöttem! – a felnőtt mégsem teszi ezt, mert üvegfalat érez az előadás és önmaga között, tudja, hogy az óvó szavakkal úgysem befolyásolhatja a történetet. A gyerekek viszont a mesében élve szeretnék segíteni Péteren, akit a barátjuknak tekintenek már: a nézőtérről sutognak neki, hogy vigyázzon magára.

A történetet időről időre megszakítják olyan részek, amikor a gyerekek a színészekkel együtt visszatérnek a való világba. Ekkor együtt elemzik a látottakat: Kik lehetettek a rejtélyes alakok? Szellemelek? Álommanók? Miért nem lehettek betörők? Hogyan viselkedett volna Péter, ha betörőket talál a szobájában? Ezután az osztályt 9-10 fős csoportokra osztják, így beszélgetnek egy-egy színész-drámatanárral. Például megpróbálnak rájönni, miért lehetnek értékesek Péter számára a látszólag hasznavehetetlen tárgyak, amelyeket kincseiként őriz – két csoport is arra jut, hogy ezekből ajándékot szeretne készíteni édesanyjának.

A színészek a kiscsoportos foglalkozás alatt barátságos, közvetlen hangulatot tudnak teremteni: beszélgetnek, együtt gondolkodnak a gyerekekkel, a visszahúzódbak is bátran elmondják ötleteiket. A kisiskolások ezzel önbizalmat nyernek, kommunikációs képességeik fejlődnek azáltal, hogy társaik számára érthetően kell megfogalmazniuk érzéseiket, gondolataikat. Emellett figyelniük kell a másokra: összehasonlítják a többiek tapasztalatát a sajátjukkal.

A színházi nevelési program segít a gyerekeknek abban, hogy tudatos színházi nézővé váljanak, hogy eligazodjanak a színházi jelrendszerekben. A felnőtt néző az előadás alatt önmagában elemzi a látottakat, értelmezi a történéseket, kérdéseire a darabban keres választ. Ugyanezt teszik a gyerekek, az előadást megszakítva, a csoportos foglalkozások alatt. A színész-drámatanárok segítenek nekik, hogy benyomásaik véleménnyé formálódjanak, újabb nézőpontból világítják meg az eseményeket, olyan részletekre hívják fel a figyelmüket, amelyekre külön érdemes ügyelni az előadás folytatásában. Ezen beszélgetések nagyon hasznosak, hiszen például a *Fogságban* című előadás egyszerű meséjéhez képest a *Fivérek* cselekménye sokkal összetettebb. Ebben a 3-4. osztályosoknak szóló előadásban a látomások keverednek a valósággal, hiszen Péter – a képzeletében – a Hunyadiak korába repül vissza. A két világ közti váltásokra figyelniük kell a gyerekeknek, hiszen a képzeletben és a valóságban ugyanazon színészek játszanak, mindig érteniük kell, melyik színész melyik szereplőt alakítja. Sajnos ez néha zavart okoz a gyerekeknek, de a színészek a beszélgetések során próbálják őket kérdésekkel segíteni. (Miből tudjuk, hogy a játék egyik része csak képzelet? Milyen párhuzamokat vonhatunk a két világ között?)

Az előadás igazán közel kerül a gyerekekhez, hiszen Péter története sokaknak ismerős lehet: apukája külföldön dolgozik, anyukája mindig ideges, bátyja 10 évvel idősebb, ösztöndíjas törítudós-jelölt. És Péter? Ő nem tudja, hogy kicsoda. Önmagát keresi, mindenhol, a való-

ságban, a Hunyadiak között – csakúgy, mint minden 10-11 éves gyerek. A Kerekasztal előadása segítséget nyújt a résztvevőnek ezen identitáskeresésben: a darab során a gyerekek más szereplők bőrébe bújva megjeleníthetik saját ötleteiket, kis színészekké, és rendezőkké válnak. Viszont ami ennél is fontosabb, tapasztalatokat nyernek önmagukról, vágyaikról, félelmeikről. Az osztályokat kísérő tanár nénik szintén sokat tanulhatnak diákjaikról: láthatják, kik a vezető egyéniségek, de fény derülhet kezelendő problémákra: ki az, aki túlságosan félnék, vagy akiben túl sok az elfojtott agresszió. (...)

Búcsúzáskor a gyerekek lelkesen kérdezték: „Ugye, lesz ennek második része is?” Reméljük, hogy lesz!

Zöldi Blanka

A Kerekasztal színházra nevel

A színházba járást nem lehet elég hamar elkezdni. Ezt jól tudja a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ is, aki különféle típusú foglalkozásokat dolgoznak ki a fiatalok számára, az első osztályosoktól kezdve a gimnazistáig. Nem lehet csak előadásnak nevezni ezeket a produkciókat, hiszen a gyerekek alakítják észrevételeikkel, ötleteikkel a foglalkozások menetét, sokkal inkább mondhatók színházi kódokat alkalmazó többtanáros drámaóráknak. Pécsre nem először jöttek, amikor 2009. február 18-án a 3-4. osztályosok számára készült foglalkozásukat bemutatták a Szivárvány Gyermekek házában.

A *Fivérek* című foglalkozás során a gyerekek megismerkedhettek a meglehetősen élénk fantáziájú, 11 éves Petivel és családjával, valamint a gyermeki képzelőerő határtalanságának köszönhetően a történelmünkéből ismert Hunyadi családdal is.

Az érkező kis nézők izgatottan várták, hogy mit fognak majd látni. A foglalkozás kezdetekor kipróbálhatták megfigyelő és kombinatív készségüket, képzelőerejüket. Elmondhatták a szoba gazdájának tulajdonságait, azokat, amelyekre a helyiség kinézete utalt. Egyből ki is találták, hogy egy fiúszobával van dolgunk, véleményüket olyan apró részletekkel is bizonyították, mint az iskola-táska színe, a kisautó a padlón. Az alkotók rákérdeztek egy – a Peti számára nagyon fontos – doboz rejtékhelyére is. A gyerekek az összes biztonságot nyújtó helyet felsorolták. Ki tudja, talán ők is az általuk mondott helyeken rejtegetik otthon kincseiket?...

Peti egyből ki is próbálta a javasolt helyeket. Ám ekkor megjelentek a betörők, szellemelek, mumusok, manók, képzeletük szülöttei. Ezeket viszont már az ifjú közönség javasolta, hiszen megint megbeszélték az eseményeket. Az alkotók kíváncsiak voltak a gyerekek véleményére és gondolataira, ezeket beleillesztették az előadásba. Hiszen Petivel a gyerekek majdnem egykorúak. Az iskolások kíváncsian nézték meg a kincses dobozt, amely első látásra nem is kincses! Egy kő, egy terméshéj és egy madártoll volt benne. Márpedig ezek a tárgyak igenis fontosak Petinek, ha már ennyire rejtegeti őket! De miért? Erről a gyerekek három csoportban tanácskoztak egy-egy színész társaságában. A csoportok történetet találtak ki a tárgyak köré, amelyeket a színészek elő is adtak.

Az első csoportban a terméshéj történetét találták ki. A kis tárgy alakja egy csónakhoz hasonlít, biztos ebben utazva győzte le Peti a gonosz sárkányt!

A második csoport a kő eredetéről gondolkodott. A kő valószínűleg egy képzeletbeli erős barát, aki segít megvédeni gazdáját és segít a matekdolgozatban is. (A történet bemutatásakor a gyerekek súgnak, ők a kincs hangjai.)

Utolsó csoportunk a tollról alkotott mesét. A rejtegetett tárgy minden bizonnyal egy indián krónikásé volt, aki ezzel írta történeteit.

A második jelenet egy egyszerű hétköznapon játszódott. Peti hazaér az iskolából, de nem szeretne anyukájával és bátyjával ebédelni. Elbújik az ágy alá. Később, mikor magára marad, az ágyon ülve gondolkodik, közben a többi színész a gyerekek segítségével a kisfiú gondolatait igyekszik kitalálni. Peti fejében összekeveredik a képzelet és a valóság. Látja a középkori Hunyadi-család életének egy kis részletét. Emberek jelennek meg, akik Petire bíznak egy karikát, ami állításuk szerint nagyon fontos a báty jövője és biztonsága szempontjából, ezért a kis hősnek el kell juttatnia a karikát a bátyjához.

Itt a gyerekek megint három csoportban dolgoztak és tanakodtak a karika múltjáról, jelenéről, jövőjéről – ezúttal a gyerekek színészként is részt vehettek a produkcióban: a jeleneteket előadták társaiknak. Az egyik csoport szerint a kisfiúban összekeveredik a képzelet és a valóság, hiszen a vaskarika valós, ám a célszemély alig-ha. Lehet, hogy Peti az iskolából hazafele lopta el a karikát, és miatta felelnie kell? Természetesen lehet. A kisiskolások ezt kívánták előadni a többieknek... A többi diák a következményeket is megtudja, ugyanis a lelkes gyerekek azt is eljátsszák, amikor hősünket felelőségre vonják az iskolában a lopott tulajdon miatt. Ekkor megint keveredett a fiúban a valóság és a képzelet. Az iskola személyzete a képzeletbeli világ alakjaiban testesült meg.

A második csoport előadásában a gyerekek idős emberek voltak, akik csak meg szeretnék érinteni a karikát (vagyis a koronát), ám kiderült a ravaszság! Az idősek igazából katonák voltak, akik meg akarták szerezni a kincset Petitől.

Az utolsó csoport játékában a főszereplő az édesapjával akart találkozni, aki a képzeletében természetesen Hunyadi János volt, és aki bajba került, amikor a fia segít-

ségére sietett. Peti tudomást szerzett erről, és a koronával a Hunyadi családhoz hűségeseket seregbe toborozta, hogy együtt menjenek kiszabadítani a családfőt. A terv azonban meghiúsult, mikor emberrablók támadtak rájuk, akiket nem sikerül legyőzni, és akik elvitték magukkal Petit. Ezt a jelenetet lassítva játszották, minden gyerek Petit alakította.

Aztán ismét a színészeké lett a színpad. A külföldön dolgozó apa telefonált. Kisebbik fiával szeretett volna beszélni, akit azonban sehol sem találtak.

A gyerekek nagy örömeikre ekkor megint bekapcsolódhattak a játékba: az anyának adhattak tanácsokat, hogyan kellene máshogy bánnia a fiával. Ezt a feladatot is élvezték, akárcsak az összes többi. Otthon biztos nem ők javasolnak a szüleiknek nevelési elveket, ezért is volt izgalmas ez a feladat. Javasataik szerint többször kellene az anyának megdicsérnie Petit, jobban kimutatni, hogy szereti, beszélgessenek, és segítsen neki a tanulásban.

A negyedik jelenettel elérkeztünk a történet végéhez, Hunyadi László kivégzéséhez. A gyerekek azonban nem akartak még elmenni, szerettek volna még együtt dolgozni. Szerencsére volt még egy kis záró feladat a számukra! Ugyanarra a három csoportra oszlottak és megkapták a feladatot. Az egyik csoport Peti naplóját írta, a másik csoport levelet az apának, a harmadik megszabadul a koronától, kincseit egyetlen nagy ajándékká barakcsolva össze, amit az anyukájának adtak.

A gyerekek cseppet sem távoztak csalódva, talán csak azért csüggedtek, mert vége lett a foglalkozásnak. Pedig három óras volt. De teljes bizonyossággal mondhatom, hogy az idő nagyon gyorsan eltelt, még nekem is, aki csak külső szemlélője lehettem a foglalkozásnak. Hiába mondják, hogy nem lehet hosszú színházi előadásokra vinni a kicsiket, mert nem érdekli őket, és hamar unatkoznak. Nem a mennyiség az ok, hanem a minőség. És az, hogy sokszor kívülálló. A gyerekek itt nagyszerűen érezték magukat. Még az iskolában is örültek a látott élménnyel kapcsolatos feladatoknak! Levelet írtak, történetet meséltek.

Egy biztos. Ők már kedvet kaptak a színházhoz.

Hajnal Zsófia

Granice naše mašte

– rövid, szubjektív beszámoló egy mosztári konferenciáról –

Bethlenfalvy Ádám

Granice naše mašte – ez volt kiírva annak az osztályteremnek az ajtajára, ahol mosztári gimnazistáknak drámaórárt tartottam. Azért adtam a *Képzeletünk határai* címet a műhelymunkának, amikor ősszel jelentkezni kellett a konferenciára, mert egy konkrét tárgyból kiinduló drámás történetépítést szerettem volna velük kipróbálni, amelyről aztán beszélgethetek bosnyák drámatanárokkal. Végül *hat* gimnazistával dolgoztam, és *ketten* figyelték a játékot (mindketten jártak már Magyarországon, John Somers több napos képzést tartott 2004-ben, Maria van Bakelen pedig egy viharos IDEA¹ elnökségi ülésen főszerepelt nálunk – talán kiderült a nevekből, nem a boszniai kollégákkal beszélgettem végül az óráról), amelynek so-

¹ IDEA: International Drama/Theatre and Education Association (A szerk.)